

соціальних технологій Університету "Україна". 2015. № 11. С. 106–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2015_11_27.

2. Комарніцька Л.М. Маніпулятивний вплив реклами на психіку людини. Scientific Journal Virtus. 2019. № 32. С. 31–33.

3. Мамалига С.В, Краєвська Н.М, Краєвський С.О. Реклама: психологія впливу на споживача. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 3. С. 173–176. URL: https://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_3_3/173-176.pdf.

4. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія: посібник. К. : Либідь, 2006. 560 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/537-sotsalna-psihologiya-orban-lembrik-lb.html>.

5. Прохоренко К. М. Паблік Рілейшнз. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2005. 93 с.

6. Razumova H., Gnatchenko O. Psychological mechanisms of the influence of advertisement on the consumer. Eastern Europe: economy, business and management. 2020. № 1(24). URL: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.24-20>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-507-8-30>

Дробот О. В.,

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології, філософії та суспільних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ МЕНЕДЖЕРІВ ДОРΟΣЛОГО ВІКУ

В ракурсі дослідження розвитку психологічної освіти, а скоріше, в ракурсі дослідження її важливості, необхідності для менеджерів, тобто – керівників усіх рівнів управління, сучасно на сьогодні розглядати необхідність надання психологічних знань для них у когнітивному напрямку розвитку психологічної науки. Менеджер приймає багато рішень за робочий день, це і є його продукт управлінської діяльності, його «робота». Якщо обирати психосемантичний підхід до дослідження психологічних аспектів діяльності менеджера то можна говорити про вивчення змісту свідомості сучасного керівника, управлінської свідомості [3].

У якому тоді сенсі ми вважаємо необхідним для менеджерів другу, саме психологічну освіту найбільш важливішу ніж, наприклад, другу-

інженерну, економічну, медичну і т.п. Менеджер працює з людьми, обов'язково має керівника і свій підлеглий персонал, тобто знаходиться у системі «людина – людина». На сьогодні все більше включаються в освітні програми для майбутніх менеджерів (наприклад, спеціальність-менеджмент організацій) психологічні дисципліни, такі як Психологія управління, Психологія спілкування, Психологія бізнесу, Психологія менеджменту та інш. Але в цілому це розмаїття не системне, має другорядний характер у порівнянні з основними освітніми компонентами (Виробничий менеджмент, Інноваційний менеджмент і т.п.).

На сьогодні ми можемо говорити о тенденційної необхідності викладання як дорослим так і майбутнім управлінцям когнітивних наук – Когнітивна психологія, Психосемантика, Психолінгвістика, Психологія креативності, Психологія прийняття управлінських рішень і т.п., які вже почали викладатися у ВНЗ України та вводяться майже в основні компоненти освітніх професійних програм з психології [1, 2].

Щодо розвитку психологічної освіти для менеджерів дорослого віку то можна констатувати, що психологічна освіта як друга, третя є дуже популярною. На сьогодні, у зв'язку з війною, додається також запит на загальні психологічні знання для того щоб розібратися зі своїми особистими почуттями, тривогами, поганим настроєм на фоні одночасної неможливості безстресового виконання професійної діяльності.

Когнітивні науки розглядаючи *зміст свідомості* (факторну структуру, динаміку становлення, специфіку ціннісних та мотиваційних компонентів, які тісно пов'язані з провідними мотивами професійної діяльності, та інш) *особливості протікання психічних пізнавальних процесів* (сприймання, мислення, пам'яті, уяви, процесів прийняття рішень тощо...), *когнітивні стилі особистості* (полізаалежність – полінезалежність; імпульсивність – рефлексивність; ригідність – гнучкість пізнавального контролю; вузькість – широта діапазону еквіваленту; широта категорії; толерантність до нереалістичного досвіду; когнітивна простота – когнітивна складність; вузькість – широта сканування; конкретна – абстрактна концептуалізація; плавність – загострення) можуть допомогти сучасному керівнику з'ясувати глибинні причини поведінки, поведінки себе та інших людей, надати інструменти для ефективного управління [1].

Для цього управлінцю треба оволодіти, досягнути, зрозуміти той індивідуальний семантичний простір в якому перебуває сучасна людина, він дуже напружений великим обсягом різноманітної інформації. Без відповідних знань сучасної психології, когнітивних наук, тобто, без розуміння змісту внутрішнього світу людини на сьогодні не можна ефективно управляти, бути ефективним менеджером, розвивати власну кар'єру.

Рівень розвиненості управлінської свідомості (УС) пов'язаний з кількістю людей, які є в підпорядкуванні у керівника. З набуттям вищої посади у управлінців з'являється тенденція до зменшення потреби у кар'єрному зростанні. Підвищення рівня розвитку управлінської свідомості пов'язане з підвищенням професійної стабільності управлінців. Зі зростанням якісних показників свідомості в управлінців зростає прагнення до максимальної функціональної автономності зменшується бажання діяти як виконавці, слідуючи чіткому алгоритму визначених дій [3].

Підвищення загального рівня розвитку професійної свідомості не пов'язане з підвищенням інтернальності або екстернальності суб'єкта. В залежності від рівня розвитку управлінської свідомості виявляється чітка тенденція до зростання довготривалості планування діяльності. Спостерігається залежність між рівнем розвитку та суб'єктивним оцінюванням статусу керівника: чим вищий розвиток УС, тим частіше керівники вбачають у керівництві екзистенційні цінності, чим нижчий розвиток, тим більш меркантильним є ставлення до статусу керівника.

В результаті дослідження менеджерів трьох управлінських ланок підприємств України виявилось, що чим вище розвиненість УС тим нижче попит на отримання психологічної освіти як другої, третьої задля здійснення управлінської діяльності як професійної [2]. Але попит на психологічні знання залишається на особистісному побутовому рівні. Чим нижче рівень розвиненості УС тим більше менеджер прагне до отримання психологічної освіти, виявляє більшу зацікавленість у наукових знаннях, хоче отримати другу освіту у сфері психології бізнесу, бажає за це платити і втрачати на освіту час. Але управлінці нижчої ланки, на відміну вищої та середньої, більш виявляють зацікавленість у наукових знаннях з метою можливості професійних змін, або майже допускають можливим змінити професію менеджера на іншу [3].

Було досліджено дві вікові групи (30-40 років та 41-50 років), у кожній жінки склали 20 відсотків ніж чоловіки, стаж управлінської діяльності в обох групах від 5 до 10 років. Загальною опитано 112 осіб. Це робітники приватних підприємств України, виокремлено експериментальну групу 80 осіб – по 40 осіб в кожному групі, де інформація збиралася анонімно, засобом анкетування (гуглформи). У кожній групі розподіл по сфері роботи підприємств було зроблено як 50% на 50% – соціальна та виробнича сфера діяльності.

Анкету складали також і такі питання з варіантами відповідей.

Чи є бажання залишитися без психологічної вищої освіти і отримати психологічні знання тільки на рівні курсів, майстер-класів, цікавих зустрічей, самоосвіти? Психологічна вища освіта для мене є професійною необхідністю. Чи Ви готови застосовувати власний ресурс для отримання психологічної освіти? Якщо так то який ресурс: гроші, час. Проранжуйте відповіді у порядку їх важливості для Вас у кожному

блочи – для чого необхідна психологічна освіта саме для Вас? Блоки: Покращення життєдіяльності, принести більше користі, змінити свою професію на...і т.п.

Отже розвиток психологічної освіти для менеджерів різних рівнів управління має різну структуру і змістову наповненість, але саме вища психологічна освіта як друга і третя важлива для особистого і професійного життя, має попит серед керівників дорослого віку і повинна розвиватися з урахуванням когнітивного компоненту.

Список використаних джерел:

1. Дробот О.В. Розвиток сучасної психологічної освіти у когнітивному напрямку викладання наукових дисциплін. *Наукові перспективи: журнал*. 2024. Серія: Психологія. № 7(49) 2024. С. 1180–1191 DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7\(49\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7(49))
2. Drobot Olga. Psychosemantic Diagnostics of Professional Consciousness of a Manager. *Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 18 липня – 28 серпня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2022.С. 142 – 145.
3. Дробот О.В. Психосемантика управлінської свідомості керівника: Монографія / Ольга Вячеславівна Дробот. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечникова. Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім». 2014. 372 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-507-8-31>

Леренко В. С.,

*студентка 4-го курсу за спеціальністю «Психологія»
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*
Науковий керівник: Біла І. М.,

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології, філософії та суспільних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРО МАЙБУТНЮ СІМ'Ю

Сім'я – це фундаментальний соціальний інститут, який відіграє важливу роль у структурі суспільства. Вона слугує первинним середовищем соціалізації, де індивід отримує перші знання, уявлення про цінності та норми поведінки. Сім'я формує систему взаємовідносин, заснованих на емоційній підтримці, спільному вирішенні життєвих проблем і передачі культурних традицій з покоління в покоління.